

Släkten Garström

Sockenskräddaren Anders Garnström och hans avkomlingar

Jag har flera gånger fått höra historien om släktnamnet Garström och hur det skulle ha uppkommit. Den har då berättats av min farmor Ingalisa Gustavii, född Garström. Hon har i sin tur, under sin uppväxt fått höra historien om sin farfar Gustaf Garström, som när han skulle befordras till fängelsedirektör tog namnet Garström efter "Gara strömmar". Dessa Gara strömmar skulle ha funnits i Roslagen varifrån han sades komma. Alla, inklusive jag själv, har nog tyckt att det hela låter logiskt och är en intressant familjehistoria. När jag började släktforska för en tid sedan blev släktnamnet Garström och farmors farfar Gustaf Garström ett av mina första forskningsobjekt. Jag ville helt enkelt försöka belägga denna gamla släkthistoria. Jag hade inte så mycket att gå på då farmor inte mins så mycket detaljer om sin farfar och farmor, men jag viste att han var fängelsedirektör i Härnösand i slutet av 1800-talet. Jag började därför med husförhörslängden för Härnösands församling för åren 1881-1890 och till min glädje och förvåning finner jag Gustaf Garström och hans familj på sidan 1. Nu börjar en intressant och i vissa stycken överraskande resa bakåt i tiden. I husförhörslängden för No 1, 1. Qvarteret, Cellfängelset i Härnösand kunde jag bland annat se att fängelsedirektören Gustaf Garström var född den 18 maj 1836 i Österåker. Österåker ligger norr om Stockholm och alltså inte så långt från Roslagen som alltså var en del av vår gamla släkthistoria. Nu var alltså frågan: vad hette Gustaf före han tog sig namnet Garström så som släkthistorian berättar om? Svaret blev lika enkelt som överraskande - han hette Garström och till min ytterligare förvåning hette hans far också Gustaf Garström. Han tog sig alltså aldrig namnet Garström, men hur ligger det till med namnet Gara strömmar då? Jag sökte på Internet och jag har ännu inte fått någon träff på Gara strömmar eller något som är i närheten av detta geografiska namn. Det lutar alltså åt att det aldrig har funnits något som heter Gara strömmar och farmors farfar Gustaf var alltså född Garström. När uppkom då namnet och hur? Jag har kunnat fastställa släktbanden ända tillbaka till sockenskräddaren Anders Garnström, född 1738 i Garns församling och det ligger när till hands att namnet också kommer från detta Ortsnamn och sedan bara justerats något så att det får den något mer moderna och allmänna stavningen Garström. Anders Garnström flyttade från Garn till Österåker strax norr om Stockholm någon gång mellan 1756 och 1761 och efter det har han och hans avkomlingar bott där i fyra generationer och platsen Sundtorpet på Prästegårdens ägor har varit det boställe som alla fyra generationerna har bott på mesta delen av tiden från ca 1766 till 1895 då den sista Garström dör där.

Nedan följer en redogörelse för den del av släkten Garström som utgår från Anders Garnström, född ca 1738 i Garns församling, död den 3 november 1810 i Sundtorp i Österåkers församling, Stockholms län.

Anders Garnström f. 1738

I skrivande stund har jag inte kunnat finna äldre anteckningar om Anders Garnström än husförhörslängden för Österåkers församling 1756-1765 där han är antecknad tillsammans med första hustrun Anna Berg. Han står som skräddare boendes i Åkersbro och inga födelseuppgifter är antecknade. Dock finns det antecknat i en senare husförhörslängd att Anders Garnström ska ha flyttat in till Österåker 1758.

Anders Garnström var gift två gånger. Först med Anna Stina Berg med vilken han fick barnen Anna Maria, Andreas och Carl Fredrich. Hustrun Anna Stina dör den 16 januari 1773

och året därpå gifter Anders om sig. Den 6 oktober 1774 gifter sig Anders Garnström med Gustafva Maria Lundgren, född 1746 i Ulriksdal i Solna. De vigs av pastor Bexell i Klara kyrka i Stockholm. Anders och Gustafva får tre barn tillsammans: Gustaf, Ulrica och Gustafva. Anders har nu bott på Sundtorpet på Prestegårdens ägor sedan ca 1766 och han och Gustafva bor där fram till att de dör 1810 respektive 1820. Sundtorpet ska komma att bli släktens medelpunkt de kommande 130 åren fram till 1895 då den sista Garström dör där.

Anders Garnström 1738(?) -1810

1. Gift ?-1773 med **Anna Stina Berg** f. 1731(?) † 16 januari, 1773

1. Anna Maria
f. 16 augusti, 1761 | 2. Andreas
f. 1768
† 1768 (7 mån gammal) | 3. Carl Fredrich
f. 1770 |
|---|---|------------------------------------|

2. Gift 1774-1810 med **Gustafva Maria Lundgren** f. 1746(?) † 6 maj, 1820

1. Gustaf
f. 15 februari, 1778
† 10 mars, 1852 | 2. Ulrica
f. 27 mars, 1780 | 3. Gustafva
f. 1785 |
|---|--------------------------------------|-------------------------------|

Gustaf Garström f. 1778

Gustaf Garström (den förste i en lång rad av söner som ska komma att heta Gustaf Garström) är född den 25 februari 1778 på Sundtorpet i Österåkers församling. Den första noteringen om att namnet Garnström har justerats till Garström finner jag i vigselnotisen för fadern Anders då han gifter sig med Gustafs mor Gustafva Maria. Efter det blir skrivningen Garström den vanligaste också i husförhörslängderna. Sonen Gustaf och hans ättlingar skriver alltid sitt namn som Garström framöver.

Gustaf Garström bor hela sitt liv på Sundtorpet och han benämns från ca 1806 som torpare. Han gifter sig ganska sent, 29 år gammal, den 4 oktober 1807 med Stina Björkberg. Stina är klockaredotter från Markims församling och de får två barn tillsammans: Gustaf och Johannes. Hustrun Stina dör den 4 november 1814 i hetsig feber. Anders och Stina får alltså bara 7 år tillsammans. Mindre än ett år senare, den 1 oktober 1815 gifter Gustaf om sig, nu med Elisabeth Andersdotter från Angarns församling. Äktenskapet blir dock barnlöst.

Elisabet Andersdotter är 40 år då hon gifter sig med Gustaf. Vad jag kan tyda av vigselnoteringen är hon inte änka och bör därför heller inte ha haft några barn sedan tidigare. Hon är noterad som jungfru, men det visar bara att hon var ledig till giftermål. Kanske var det kärlek som förde dem samman, vilket inte alltid var så vanligt på den här tiden då äktenskapet snarast var ett praktiskt arrangemang.

Under åren som följer verkar Sundtorpet ha fungerat som en plats att återvända till för Gustafs familj och släktingar. Det finns även några stycken fosterbarn noterade under åren, så torparen Gustaf Garström och hans hustru Elisabet verkar ha varit gästvänliga och generösa.

Gustaf Garström dör den 10 mars 1852 och benämns då backstugusittare. Hustrun Elisabet får dock leva länge som änka. Då hon dör den 29 april 1771, 92 år gammal, antecknar prästen *"var vid sin död äldst inom församlingen"* i kyrkoboken.

Gustaf Garström 1778-1852

1. Gift 1807-1814 med **Stina Björkberg** f. 2 juni, 1775 † 4 november, 1814

1. **Gustaf**

f. 15 juni, 1809

† 8 januari, 1891

2. **Johannes**

f. 22 januari, 1814

† 25 juli, 1849

2. Gift 1815-1852 med Elisabet Andersdotter f. 25 april, 1775 † 29 april, 1871

Gustaf Garström f. 1809

Gustaf Garström är född den 15 juni 1809 på Sundtorpet i Österåkers församling. Under sin uppväxt omgavs Gustaf av en mängd släktingar som alla bodde på Sundtorpet. Farfadern, farmodern och fastern Gustafva med familj för att nämna några. Gustaf går inte helt i faderns fotspår, utan blir båtskeppare och fiskare. Den 31 december 1835, 26 år gammal, gifter han sig med Cajsa Elisabeth Jansdotter. Cajsa är dotter till gästgivaren Johannes Jansson på Norrö i Österåker. I samband med vigseln flyttar Gustaf och Cajsa till Stora Säby i Österåker. De får två barn: Gustaf och Johan. Återigen en son som döps till Gustaf. Vid det här laget måste det här ha varit en familjetradition, att döpa den förste sonen till Gustaf. Sedan tycker jag att det är intressant att notera att Garströmarna föder relativt få barn. Det får nog anses som väldigt små barnkullar i en tid då de flesta andra familjer hade 6-11 barn och kanske flera dödfödda till detta.

1853 flyttar familjen från Stora Säby till Danderyds församling och Djursholms fiskareboställe. Varför gjorde de denna flytt? Var längtan till havet så stor för fadern Gustaf, eller var det så att tillgången på sill var stor under den här perioden. Familjen bor i alla fall på fiskarebostället under två år och flyttar tillbaka till Österåker den 28 oktober 1855. De bor nu en kort tid på Hagsta gård, men flyttar snart till den gamla fädernesgården Sundtorpet. På Sundtorpet bor fortfarande Gustafs farmor Gustafva Maria Lundgren och hans mor, änkan Lisa Andersdotter kvar. Gustaf och Cajsa Lisa bor sedan på Sundtorpet fram till sin död. Gustaf Garström dör den 8 januari 1891 och hans hustru Cajsa Lisa Jansdotter dör den 3 oktober 1895. De är båda begravda på Österåkers kyrkogård och graven finns fortfarande kvar. På gravstenen är hustruns namn Karin och i samma grav ligger även en Sigrid Garström, död den 5 juli 1962. I skrivande stund vet jag inte vem denna Sigrid är.

Gustaf Garström 1809-1891

1. Gift 1835-1891 med **Cajsa Lisa Jansdotter** f. 14 juni, 1809 † 3 oktober, 1895

1. **Gustaf**

f. 18 maj, 1836

† 14 maj, 1906

2. **Johan**

f. 24 juni, 1847

Gustaf Garström f. 1836

Gustaf och Gustafva Garström omkr 1890

Gustaf Garström är född den 18 maj 1836 på Stora Säby gård i Österåkers församling. Skepparsonen Gustaf Gartström från den lilla socknen Österåker norr om Stockholm måste ha fått en något sänär hygglig utbildning för han gör, vad man nog får säga, en anmärkningsvärd karriär inom fångvården i Sverige. Han kommer från ganska enkla och säkert fattiga förhållanden och blir så småningom fängelsedirektör och riddare av Vasaorden.

Den 4 december 1854, 18 år gammal, lämnar han familjen och flyttar till Skeppsholmen i Stockholm. På Skeppsholmen skrivs han in vid flottan och 2ndra Canonier Compagniet där han stannar i 8 år. Jag har ännu inte kunnat få fram rullor som beskriver vilka befattningar och eventuella kommenderingar Gustaf har under den här perioden, men han bör ha varit ganska framgångsrik eftersom han 1862 får kommendering som Sergeant i Norrköping.

Under sin tid på Skeppsholmen träffar han sin blivande hustru, den 9 år yngre Gustafva Wilhelmina Wiman. Att de träffas under Gustafs tid på Skeppsholmen är inte bevisat, men högst troligt då Gustafva bodde på Malmskilnadsgatan, Båtsmanskasern i Skeppsholms församling åren 1858 till 1868. Det finns ett brev bevarat, daterat den 8 februari 1864, från Gustaf till Gustafva som tydligt visar att de bör ha känt varandra en längre tid före brevet datum. Att de är trolovade kan man säkert sluta sig till av brevet inledande strof "Snälla Älskade Stafva..." och lite längre fram i texten "...märk noga min Trolofvade Fästmö". När Gustafva mottog detta brev var hon bara 18 år. Enligt min farmor Ingalisa lär Gustafva ha varit en mycket vacker kvinna. Mer om Gustafva i senare kapitel.

Den 19 september 1862 flyttar alltså Gustaf till Norrköping och tjänstgör där i stadsvakten. I den första husförhörslängden tituleras han Sergeant och bor på No 3. Rådstugan, Corps de garde i Norrköpings S:t Olai församling. I senare husförhörslängd tituleras han Stadssergeant.

Lite om utvecklingen av de moderna cellfängelserna

För att förstå hur Gustaf Garströms yrke och karriär fungerade då i mitten och slutet av 1800-talet redogör jag här helt kort för hur de moderna cellfängelserna introducerades i Sverige.

Kring sekelskiftet 1700/1800 skedde en förskjutning i synen på brott och straff. Nu var det själen snarare än kroppen som skulle tuktas. För att komma till insikt om sin skuld skulle brottslingen isoleras, vilket krävde en ny typ av fängelse, där fången hade egen cell och även ett arbete. Bakom låg liberala idéer. Den som utvecklade idén om isoleringens betydelse var den brittiske filosofen och juristen Jeremy Bentham.

I USA började man bygga sådana cellfängelser i början av 1800-talet. Två olika typer av fängelsesystem utformades, Philadelphia- respektive Auburnsystemet. Bägge utgick från Benthams principer. Philadelphiasystemet skapades av kväkarna i Pennsylvania. Grundtanken var att fångarna skulle hållas isolerade och drabbas av självrannsakan och ånger. Systemet kom att kallas "the solitary system".

Den andra typen av fängelse, Auburnsystemet, fick sitt namn efter fängelset i Auburn utanför New York, där idéerna utvecklades. Systemet innebar att fångarna nattetid

isolerades från varandra, medan de på dagarna arbetade tillsammans i stora salar där det skulle vara knäpptyst. Metoden kallades även "the silent system".

Philadelphiasystemet, som innebar närmast total isolering, kom att bli den dominerande fängelseformen i Europa. I USA ansågs Auburnsystemet bäst, och vi har sett fängelser av den typen i många amerikanska filmer, bland annat interiörer från det berömda fängelset Sing Sing, som byggdes efter ett beslut av staden New York 1825.

Än i dag är många av de amerikanska fängelserna konstruerade efter samma principer. Tekniskt innebar Philadelphiasystemet att rader av celler placerades längs ytterväggarna kring ett öppet ljusschakt med balkongbryggor i varje våningsplan. Egentligen skulle ett riktigt Philadelphiafängelse ha en solfjäderformad plan med en centralvakt i mitten, var-ifrån alla korridorer kunde bevakas. Men i Sverige, som inte hade behov av så stora fängelser, kom istället en mindre T-formad typ att användas.

I Sverige anammades de liberala fångvårdssidéerna av den blivande Oscar I. Kronprins Oscar var reformvänlig på många områden och närde ett kriminalpolitiskt engagemang. Han upprördes av den misär han sett i svenska och norska fängelser, vilken han kopplade samman med fattigdomen och arbetslösheten i samhället. 1840 gav han anonymt ut boken Om straff och straffanstalter, även kallad Gula boken.

Skriften var ett debattinlägg som argumenterade för en förbättrad och humaniserad fångvård enligt cellfängelsesystemet. En del av innehållet i skriften hade författats av Clas Livijn som var ordförande i Styrelsen för rikets fängelser och arbets-inrättningar, där också Oscar satt med. Författarna tog i Gula boken avstånd från det rådande systemet där mördare och yrkestjuvar blandades med arbetslösa och barn i stora gemensamhetsceller.

År 1846 stod de tre första cellfängelserna – i Stockholm, Linköping och Kristianstad – färdiga. Stockholmsfängelset låg vid Norra Bantorget och revs redan 1898. Det året fanns det sammanlagt 47 cellfängelser spridda över hela landet. Byggandet av dessa var en av Sveriges första stora sociala reformer.

Gustaf Garströms karriär inom den nya fångvården

Gustaf Garström är alltså samtida med införandet av de nya fångvårdsprinciperna i Sverige. Han var tydligen en mycket duglig man också och gjorde en anmärkningsvärd och snabb karriär inom fångvården.

Den 26 april 1870 flyttar Gustaf från Norrköping till Västerås för att där tjänstgöra som cellvaktmästare på det moderna cellfängelset. Det var vanligt att man rekryterade personalen till de nya fängelserna ur försvarsmakten och en stadssegeant ansågs säkert väl lämpad för uppgiften.

Under åren i Västerås hinner han också med att gifta sig med Gustafva och döttrarna Hildur Wilhelmina och Gerda Elisabet föds också där. På Gustafvas 26:e födelsedag, den 17 september 1871 gifter de sig i Jacob & Johannes församling i Stockholm. De har nu varit trolovade i ca 7 år. Dagen efter reser de nygifta till Västerås och ganska precis 9 månader senare, den 22 juni 1872 föds dottern Hildur Wilhelmina. Familjen bor nu i Västerås domkyrkoförsamling.

1876 är det dags för befordran och den 23 juli detta år flyttar Gustaf, Gustafva och döttrarna från Västerås till Karlshamn där Gustaf blir bevakningsbefälhavare. Jag är osäker på om detta är ett cellfängelse, men ett steg uppåt i karriären är det helt klart. I Karlshamn föds också tredje dottern, Fanny Emma Gustafva den 23 juli 1877. De stannar bara ett år i Karlshamn och den 20 augusti 1877 flyttar de vidare till Umeå.

Gustaf Garström omkr 1900

Det tar dock en månad för dem att resa till Umeå och man skulle kunna tänka sig att de passar på att hälsa på i Sundtorpet i Österåker innan de fortsätter norrut. Jag har dock inga bevis för detta.

I husförhörslängden för Västerbottens Läns Cellfängelse i Umeå Stadsförsamling (1877-1886) kan man se att Gustaf nu tituleras biträdande fängelsedirektör. Han är 41 år och karriären går spikrakt uppåt. I Umeå stannar familjen i fem år och den 1 augusti 1882 finner man så i flyttlängden för inflyttade i Härnösands församling.

I Härnösand blir Gustaf fängelsedirektör. Här bor Gustaf fram till sin död den 14 maj 1906. Under tiden i Härnösand föds sonen Johan Gustaf Wilhelm, den 7 januari 1883. Familjen drabbas också av tragedi, då äldsta dottern Hildur Wilhelmina avlider endast 16 år gammal. Hildur Wilhelmina är den första att begravas i det som senare ska bli familjegraven på

Härnösands gamla kyrkogård.

Gustaf utnämns till Riddare av Vasaorden vilket framgår av bouppteckningen efter hans död. Bilden av skepparsonen Gustaf Garström är att han var en mycket driftig man och säkert en man av sin tid, som gjorde en bra karriär i den nya fångvården. Han var så skicklig i det han gjorde att han med tiden nådde den högsta befattningen och krönte karriären med en officiell utmärkelse som bevis på sin duglighet.

Hustrun Gustafva flyttade senare hem till sonen Gustaf och bodde hos honom och hans familj fram till sin död den 19 juni 1917. Gustaf och Gustafva är båda begravda i familjegraven på Härnösands gamla kyrkogård. I graven ligger också dottern Fanny och hennes man Adolf Backer.

Gustafva Wilhelmina Wiman f. 1845

Gustafva Wilhelmina Wiman är född den 17 september 1845 och hon är dotter till Ulrica Wilhelmina Wahlsten. Jag har ännu inte kunnat fastställa Gustafvas födelsedatum och födelseplats då jag inte funnit någon födelseattest. Det var länge okänt för mig var Gustafva vistades under sina första år. Den första noteringen jag kunde finna om henne var i husförhörslängden 1852-1860 för Skeppsholms församling där hon bor med modern Ulrica och hennes man grovsmedsgesällen Pehr Wiman. Det är dock antecknat att Gustafva är Ulrica Wimans barn före äktenskapet med Wiman. Efter mycket funderande och letande fann jag så Gustafva i underhållsboken för Frimurarebarnhuset i Stockholm. I underhållsboken framgår att Gustafva endast var 1 månad gammal när hon utackorderades till torparen Anders Östlund i Salems församling där hon stannade i två år. Den 1 oktober 1847 flyttar hon emellertid hem till modern Ulrica och hennes man Pehr Wiman som då bor på Malmskillnadsgatan 42 i Skeppsholms församling.

Modern Ulrica är född den 20 februari 1813 i Bettna församling i Södermanland. 17 år gammal, 1830 anges hon flytta till Vadstena, men nu upphör alla spår efter henne. Hon står inte att finna i Vadstena församling och åren fram till 1846, då hon återfinns i flyttlängden i Skeppsholms församling, är hennes vistelseort(er) helt okända för mig. Ulrica gifter sig med änklungen och grovsmedsgesällen Pehr (Petter) Wiman den 24 oktober 1846. Ulrica och Pehr får tillsammans två söner: Pehr Theodor och Johan Victor. Den 8 november 1854 avlider Pehr Wiman och i bouppteckningen anges faktiskt Gustafva Wilhelmina vara dotter och arvinge

till Pehr Wiman. Då jag inte har kunnat finna någon födelseattest kan jag inte veta säkert, men det skulle faktiskt kunna vara så att Pehr Wiman verkligen är Gutsafvas pappa.

Efter mannens död blir tydligen änkan Ulricas live besvärligt. Yngste sonen sätts på barnhem och familjen flyttar flera gånger inom Stockholm. I en av kyrkböckerna noterar prästen om Ulrica "varnad för lösligt leverne". Man ska nog ta prästernas noteringar med en viss nypa salt, men jag tycker att man kan utläsa ur kyrkböckerna att familjen nog levde ett ganska tufft liv i storstaden Stockholm. För den som vill skapa sig en uppfattning om hur det var att leva i Stockholm vid den här tiden rekommenderas varmt att läsa Per Anders Fogelströms böcker om Stockholm. Handlingen börjar år 1860.

Barnhemsbarnet Gustafva Wilhelmina blir alltså hustru till den blivande fängelsedirektören Gustaf Garström och hon fick säkert ett bättre liv i och med detta.

Under sina sista år levde Gustafva med sonen Gustaf och hans familj och hon dör på Svartsjö i Sänga församling öster om Stockholm den 19 juni 1917. Hon har nu fått se sonen skaffa sig en fin utbildning till kamrer och sedan få det fina jobbet som fängelsekamrer inom samma fångvård som fadern Gustaf var en del av. Vad jag har hört från farmor Ingalisa var både Gustaf och Gustafva mycket fästade vid sin svärdotter Alexandra och det var säkert en stor glädje för Gustafva att få se sonen Gustaf bilda familj tillsammans med denna duktiga lantbrukardotter.

Gustaf Garström 1836-1906

1. Gift 1871-1906 med **Gustafva Wilhelmina Wiman** f. 17 september, 1845 † 19 juni, 1919

1. Hildur Wilhelmina f. 22 juni, 1872 † 6 februari, 1889	2. Gerda Elisabet f. 23 dec, 1874	3. Fanny Emma Gustafva f. 23 juli, 1877	4. Johan Gustaf Wilhelm f. 7 januari, 1883 † 1946
---	---	---	--

Johan Gustaf Wilhelm Garström f 1883

Alexandra, Ingalisa och Gustaf Garström omkr 1919

Johan Gustaf Wilhelm Garström är född den 7 januari 1883 i Härnösands församling. Jag vet inte så mycket om Gustaf då han tidigt i livet drabbades av en svår sjukdom, troligen TBE. Från 1920 och fram till sin död 1946 låg han mestadels på sjukhus och var mycket sjuk. På den här tiden kallades sjukdomen för sömnsjuka och det fanns ingen effektiv behandling. Vad jag kan förstå när man talar med farmor Ingalisa om detta var det en stor sorg och hon återkommer ofta till att de

aldrig talade särskilt mycket om pappa Gustaf. Gustaf dör redan 1946, 59 år gammal och hustrun Alexandra Linnea dör den 30 januari 1970. Båda är begravda på Östra kyrkogården i Göteborg.

Johan Gustaf Wilhelm Garström 1883-1946

1. Gift 1913-1946 med **Alexandra Linnea Hamrén** f. 3 juni, 1890 † 30 januari, 1970

1. Inga Elisabeth Alexandra f. 4 juli, 1914	2. Margaretha Linnea f. 7 april, 1920
---	---